

Posudek disertační práce Jaroslavy Hrabětové Žena jako pachatelka vraždy

Paní Hrabětová si pro svou disertační práci vybrala téma na první pohled poutavé, vzbuzující laickou i mediální pozornost. Volba takového tématu je pro sociálního vědce vždy také výzvou.

Autorka k disertační práci shromáždila spoustu relevantní odborné literatury a uskutečnila řadu rozhovorů s ženami, které se do vězení dostaly za spáchaní trestného činu vraždy. Obojí by mohlo být podkladem dobré sociologické práce, předložený výsledek však v tomto případě budí velké rozpaky, a to zejména z následujících důvodů.

V úvodu autorka charakterizuje práci jako “deskriptivní studii o pachatelce vraždy, s akcentem na sociální kontext pachatelky (charakteristiky ženských pachatelek vražd) a situační kontext vražedného činu (formy vražd páchaných ženami, okolnosti vražd a způsob zapojení žen do vražedného jednání). Svým zpracováním je do jisté míry prací interdisciplinární, přesahující úzké sociologické pojetí.“ (str. 7). V citovaném odstavci mne zarazila zejména poslední věta. Zajímalo by mne, která sociologická paradigma, přístupy, školy či konceptualizace autorka považuje za úzká, a co je naopak tím kýženým širším rámcem? Má-li to být výše deklarovaný důraz na situační a sociální kontext, musela by jej autorka daleko lépe popsat a vysvětlit, a to jak v rovině deklarovaných cílů, tak v rovině konkrétní analytické a interpretační práce. Přes explicitně formulovanou snahu o interdisciplinární a širší pojetí je hlavním problémem práce její neproblematicnost, popisnost a banalita.

O analytickém potenciálu práce mě nepřesvědčily ani později uvedené cíle: “1. představit teoretická východiska zkoumání vraždy a pachatelky vraždy, 2. zjistit formy vražedného jednání žen, etiologii a okolnosti vražd 3. zmapovat vybrané životní postoje pachatelek vražd, 4. analyzovat rodinné vraždy a jejich pachatelky.” Mám za to, že takto neproblematicky a schematicky definovaný cíl není pro doktorskou práci dostačující.

V práci postrádám nosnou výzkumnou otázku, na kterou by autorka hledala odpověď, chybí tedy také napojení na sociologické či sociálně-vědní debaty, které se k tématu vedou. Absence nosné výzkumné otázky se pak projevuje ve struktuře celé práce, která nemá jednotnou vnitřní logiku a koherenci. Jedná se spíše o soubor nejrůznějších informací, které s kriminalitou žen a vězením nějak souvisejí. Zejména druhá část disertační práce obsahuje velmi různorodé kapitoly, jejichž návaznost není jasná a působí dojmem, že kdybychom u jednotlivých kapitol libovolně změnili pořadí, nic by se nestalo. Dozvídám se obecně o genderu, na třech stranách jsou pojednány paradigmaticky i historicky velmi různorodé teorie kriminality (str. 13-15), poté následuje kapitola o trestněprávní situaci, pak se autorka vrací zpět k teoriím, tentokrát ve vztahu ke kriminalitě žen, poté se věnuje orgánům činným v trestním řízení, pak zase podílu žen na vraždách. Logika řazení nemá smysl a analytickou linii.

Z předloženého textu mi nebyly jasné některé aspekty realizace výzkumu. Moc se nedozvídáme o vyjednávání vstupu do věznice. Autorka do terénu vstupuje vcelku bez větších problémů, všude má otevřené dveře, ochotně s ní mluví zaměstnanci i odsouzení

ženy. Takto neproblematický popis vyznívá příliš schematicky a prázdňě. V případě rozhovorů (s odsouzenými i se zaměstnanci) se nedozvíme, zda byly nahrávány na diktafon, jestli u nich byl přítomen někdo další, ani kde vlastně probíhaly. Autorka zmiňuje několikadenní pobyty v terénu a není přítom jasné, zda ve vězení trávil i noci. S odvoláním na vlastní zkušenost s výzkumem ve vězení bych si troufla tvrdit, že vězení je pro výzkum z dobrých důvodů pečlivě střeženo, a každé výzkumné počínání je podrobno důkladnému dohledu a formalizaci. Toto jsou připomínky spíše drobného charakteru, kdyby je však autorka do svého výkladu o tématu zapracovala, nabral by její popis i interpretace na větší plasticitě a věrohodnosti.

Vedle absentující nosné výzkumné otázky je druhým velkým problémem způsob interpretace a analýzy. Tyto nedostatky jsou zřejmé už v úvodních kapitolách, v části prezentující sebraná data jsou však ještě patrnější. Autorka nechává výpovědi žen promlouvat samy za sebe, nic k nim nedodává, nijak je nesrovnává ani příliš nerozvíjí, tedy neinterpretuje ani neanalyzuje. Ukázkovým příkladem jsou strany 90-95, kde jsou tři strany věnovány citacím, které jsou jistě poutavými a pohnutými příběhy, aby však překročily rámec bulvárního čtení, muselo by k nim být něco dodáno. Musely by být interpretovány, nejlépe na základě konceptuální opory, kterou by autorka vystavěla v dřívější části práce. Místo interpretace však autorka po citacích z rozhovorů nabízí graf či tabulku, které nějaký aspekt zkoumaného tématu kvantifikují, čímž se selhání v interpretaci stává naprosto transparentním a zjevným.

Po formální stránce je práce ve své jednoduchosti přehledná a při čtení srozumitelná.

Shrnuto závěrem tedy musím s politováním konstatovat, že práce neodpovídá požadavkům kladeným na doktorské práce v oboru sociologie a k obhajobě ji nedoporučuji. Mrzí mne to, je patrné, že autorka do výzkumu musela vložit nemalé úsilí a čas, rovněž shromáždila velké množství literatury, bohužel je s ní však pracováno spíše nekriticky, bez uspořádávající či kontextualizující role autorky předkládaného textu.

Vypracovala

V Brně dne 1.6. 2015

Kateřina Nedbálková